

Эстер китабы

Китап хаққында мағлыұмат

Эстер хаққындағы ўақыя Персия патшасының қысқы сарайында, Суза қорған қаласында болып өтеди. Персия патшасы өзиниң хаялын, яғный ханбийке Ўаштиди қуўып жибергеннен соң, оның орнына Эстер атлы еврей қызын хаяллыққа алады. Эстер жетим болып, әкесиниң туўысқаны Мордохайдың қолында тәрбияланады. Мордохай патша сарайында хызмет ететуғын еди. Мордохай Эстерге өзиниң еврей екенлиги хаққында ҳеш кимге айтпаўды буйырған еди. Эстер де оған бойсынып, бул туўралы аўыз ашпайды.

Патшаның Ҳаман деген бас ўәзири бар еди. Ол еврейлерди жек көретуғын еди. Ҳаман патшаны алдап, пүткил еврейлерди қырып таслаў ушын рухсат алады. Китапта Эстердиң өз өмирин қәўип астына қойып, еврейлердиң өмирин қалайынша сақлап қалғанлығы туўралы сөз етиледди.

Кейинирек Мордохай хәм Эстер хәмме еврейлерге хат жазып, онда өзлериниң қалай аман қалғанын еслеп туруў ушын, хәр жылы Пурим байрамын нышанлаўды буйырады.

Эстер китабында Қудай сөзи тилге алынбайды. Бирақ Қудайдың Эстерди ханбийке етип қойыўы арқалы, Өз халқын қалайынша қутқарғаны туўралы айтылады. Мордохай Эстерге былай деген еди:

«Ким биледи, бәлким, усындай күнлер ушын сен ханбийке болыў мәртебесине ерискен шығарсаң».

(4:14)

1

Биринши бап Ахашўероштың зыяпатлары

¹ Бул ўақыя патша Ахашўероштың^a дәўиринде болған еди. Ахашўерош Ҳиндистаннан Эфиопияға^b шекем созылған бир жүз жигирма жети ўәлаяттың үстинен патшалық ететуғын еди. ² Сол ўақытта патша Ахашўерош Суза қорған қаласындағы тахтына отырып ел басқарды. ³ Ол патшалығының

---

^a Ахашўерош – илимпазлардың көпшилиги оның грек тарийхый дереклериндеги Ксеркс 1 (б. э. ш. 485-464) екенлигине исенеди.

^b Эфиопия – еврейше Куш. Бул ел Мысырдың кубласында болып, хәзирги Эфиопия хәм Судан мәмлекетлериниң бир бөлимин өз ишине алатуғын еди.

үшінші жылында өзіннің барлық беклери хәм хызметшилери ушын зыяпат берди. Персия хәм Мидия әскербасылары, ақсүйеклер хәм бир жүз жигирма жети ўәлаяттың басшылары оның алдына келди. ⁴ Көп күнлер, яғный бир жүз сексен күн даўамында Ахашўерош өз патшалығының шексиз байлығын, уллылығының сулыўлығын хәм салтанатын көрсетти.

⁵ Сол күнлер тамам болғаннан кейин, патша Суза қаласындағы халықтың үлкен-кишисине арнап, өз сарайының бағ хәўлисінде жети күн зыяпат берди.

⁶ Хәўлиниң мәрмер бағаналарына орнатылған гүмис халқаларға шым қызыл хәм хасыл зығыр арқанлар менен байланған ақ хәм көк реңли гезлемелер илдирилген еди. Мәрмер хәм хәр түрли реңдеги таслар төселген хәўлиде алтын хәм гүмис орынлықлар орнатылған еди. ⁷ Шараплар бир-биринен айрықша болған хәр түрли алтын ыдысларда берилди. Патшаның байлығына жараса, оның шарабы да мол болды. ⁸ Патшаның буйрығы бойынша, хеш ким қонақларды шарап ишиўге мәжбүрлемеди. Себеби патша сарай хызметшилерине хәр бир қонақтың тилегин орынлаўды буйырған еди.

Ханбийке Ўаштийдиң тажынан айырылыўы

⁹ Сол ўақытта ханбийке Ўаштий де патша Ахашўероштың сарайында хаяллар ушын зыяпат берип атырған еди.

¹⁰ Жетинши күни шарап ишип кеўли көтерилген патша өзіннің Мехуман, Бизта, Харбона, Бигта, Абагта, Зетар хәм Каркас атлы жети ақтасына^с

¹¹ ханбийке Ўаштийге таж кийдирип, алдына алып келиўди буйырды. Патша халыққа хәм беклерге оның қаншелли гөззал екенин көрсетпекши болды. Себеби ханбийке Ўаштий жүдә сулыў еди.

¹² Бирақ ханбийке Ўаштий ақталардың патшадан әкелген буйрығын орынлаўдан бас тартып, келиўди қәлемеди. Патшаның буған қатты ашыўы келип, ғәзеби қайнап кетти.

¹³ Патша заманның бағытын билетуғын данышпан адамлар менен сөйлести. Өйткени ол өз ислерин нызам хәм қағыйдаларды билетуғынлардың хәммеси менен кеңесип ислейтуғын еди. ¹⁴ Сол ўақытта патшаның жақынлары болған Каршена, Шетар, Адмата, Таршиш, Мерес, Марсена хәм Мемухан атлы Персия хәм Мидияның жети ўәзири бар еди. Патшалықта жоқары мәртебеге ийе болған усы адамлар патша менен жүзбе-жүз көресе алатуғын еди.

¹⁵ Патша олардан:

– Мениң ақталарым арқалы айтқан буйрығымды орынламағаны ушын, нызам бойынша ханбийке Ўаштийге не ислеў керек? – деп сорады.

---

^с Ақта – пишилген адам. Бундай адам көбинесе патшалар сарайында жоқары лаўазымларда ислейтуғын болған.

¹⁶ Сонда патша хәм ўәзирлердиң алдында Мемухан былай деп жуўап берди: – Ханбийке Ўаштий тек патшаға қарсы емес, ал барлық беклерге хәм патшаның қолы астындағы пүткил ўәлаятлардағы халықлардың хәммесине қарсы айып иследи. ¹⁷ Себеби ханбийкениң ислеген иси туўралы хәмме хаяллар еситкенде: «Патша Ахашўерош ханбийке Ўаштиди алдына алып келиўди буйырғанда, ханбийке бармапты», – деп айтып жүреди хәм күйеўлерин менсинбей қояды. ¹⁸ Бүгин ханбийкениң усы иси туўралы еситкен Персия хәм Мидия ақсүйеклериниң хаяллары да өз күйеўлерине сондай қатнаста болады хәм ортадағы менсинбеўшиликлер менен кеўил қалыспақлардың шеги болмайды. ¹⁹ Егер патшамыз мақул көрсе: «Ўаштий енди патша Ахашўероштың алдына келмесин, хәм оның ханбийке деген абырайы оннан гөре жақсырағына берилсин», – деген пәрман шығарсын. Бул пәрман Персия хәм Мидияның хеш қашан өзгертилмейтуғын нызамларына қосымша етип жазып қойылсын. ²⁰ Патшалықтың үлкен болыўына қарамастан, патшаның бул пәрманы пүткил патшалықтың хәмме жерине жетип барғанда, бай хәм кәмбағал хаяллардың хәммеси өз күйеўлерин хұрмет ететуғын болады.

²¹ Бул гәп патшаға да, ўәзирлерге де мақул түсти. Патша Мемуханның айтқанындай иследи. ²² Ол өз қолы астындағы барлық ўәлаятларға хат жиберди. Хат хәр бир ўәлаятқа өз жазыўында хәм хәр бир халыққа өз тилинде жазылған болып, онда: «Хәр бир еркек өз үйиниң хожайыны болсын хәм өз ана тилинде сөйлесин», – деп жазылған еди.

2

Екинши бап Эстердиң ханбийке болыўы

¹ Патша Ахашўероштың ашыўы басылғаннан кейин, ол Ўаштиди, оның ислеген исин хәм оған қарсы шығарылған хұкимди есине түсирди.

² Патшаның арнаўлы хызметшилери: «Патшамыз ушын жас, сулыў хәм пәк қызлар изленсин. ³ Буның ушын патшаның қолы астындағы барлық ўәлаятларда бақлаўшылар тайынлансын. Олар жас, сулыў хәм пәк қызларды Суза қаласындағы хаял-қызлар сарайына жыйнатып, патшаның хаялларына қарайтуғын ақтасы Хегайдың қараўына тапсырсын хәм оларға ийисли затлар менен пардоз берилсин. ⁴ Патшамызға унаған қыз Ўаштидиң орнына ханбийке болсын», – деди. Бул гәп патшаға мақул болды хәм ол солай иследи.

⁵ Суза қаласында Бенямин урыўынан болған Мордохай деген бир яхудий жасайтуғын еди. Ол Яир деген адамның улы болып, Яир Шимейдиң, ал Шимей Киштиң улы еди. ⁶ Киш Яхуда патшасы Ехония менен бирге Вавилон

патшасы Набуходоносор тәрәпинен Ерусалимнен сүргин етилип алып келингенлердің бири еди. ⁷ Мордохайға әкеси жағынан туұысқан болған Хадасса атлы бир қыз бар еди. Басқа аты Эстер болған Хадасса ата-анасынан жетим қалғаннан соң, Мордохай оны асырап алып тәрбиялады. Қыз қәдди-қәўмети келискен, сулыұ еди.

⁸ Патшаның буйрығы менен пәрманы жәрияланғаннан соң, көп қызлар Суза қаласына әкелинип, хаял-қызлар ушын жуұапкер болған Хегайдың қараұына тапсырылды. Патша сарайына әкелинген қызлардың ишинде Эстер де бар еди. ⁹ Хегай Эстерди унатты хәм оған кеўли толды. Ол Эстерге пардозланыұы ушын керекли затларды хәм оған арналған азық-аўқатларды бериўге асықты. Оған хызмет етиў ушын патша сарайынан сайланған жети қызды белгиледи. Эстерди хәм оның кәнизеклерин хаял-қызлар сарайының ең жақсы бөлмесине жайластырды.

¹⁰ Эстер өз халқы хәм өз ата-теги хаққында ашық айтпады. Себеби Мордохай оған бул туўралы аўыз ашпаұды буйырған еди. ¹¹ Мордохай хәр күни Эстердің аўхалынан хабар алыұ ушын хәм оған не болып атырғанын билиў ушын хаял-қызлар сарайының хәўлиси этирапында жүретуғын еди.

¹² Патша Ахашўероштың алдына кириў гезеги келгенше, хәр бир жас қызға он еки ай даўамында пардоз берилетуғын еди. Қызлар ушын шығарылған қағыйда усындай болып, оларға алты ай мирра майы^d, алты ай этир майлары хәм косметикалық затлар жағылатуғын еди. ¹³ Соңынан қыз патшаның алдына киретуғын еди. Қыз патша сарайына кирер алдынан хаяллар сарайынан нени алыұды қәлесе, оған хәммеси берилетуғын еди. ¹⁴ Кеште патшаның бөлмесине кирген қыз ертеңине азанда патшаның тоқалларына қарайтуғын ақтасы Шаашгаздың бақлаұы астындағы екинши хаяллар сарайына қайтатуғын еди. Патшаға унамаған хәм аты айтып шақырылмаған қыз патшаның жанына қайтып кире алмайтуғын еди.

¹⁵ Патшаның бөлмесине кириў гезеги Мордохайдың асырап алған қызына, яғный оның ағасы Абихайылдың қызы Эстерге келгенде, ол патшаның хаялларын қараұыллайтуғын ақтасы Хегайдың айтқанларын ғана алды хәм басқа хеш нәрсе сорамады. Эстер өзин көрген хәр бир адамның кеўлине унап қалды. ¹⁶ Солай етип, Ахашўероштың патшалық етиўиниң жетинши жылының оныншы айы, Тебет айында^e Эстер патша Ахашўероштың сарайына апарылды.

---

^dМирра майы – қандай да бир теректиң ширесинен алынып, қайта ислеп таярланған хош ийисли май.

^eТебет айы – шама менен декабрьдің ортасынан январьдың ортасына шекемги ўақыт.

¹⁷ Патша Эстерди басқа қызлардан гөре көбірек жақсы көріп қалып, оған кеўли толды хәм Эстерди басқа хаял-қызларға қарағанда көбірек унатты. Ахашёрош Эстердің басына таж кийдирип, оны Ыаштийдің орнына ханбийке етип қойды. ¹⁸ Соңынан патша барлық ўәзирлери хәм хызметшилери ушын Эстердің хўрметине үлкен зыяпат берди. Ол ўәлаятларға байрам жәрия етти хәм патшаларға ылайық сақыйлық пенен саўғалар үлестирди.

Мордохайдың патшаның өмирин сақлап қалыўы

¹⁹ Қызлар екинши рет жыйналғанда, Мордохай сарайда өз хызметин атқарып отырған еди. ²⁰ Эстер Мордохайдың буйрығы бойынша өзиниң ата-теги хәм халқы хаққында еле ҳеш нәрсе айтпаған еди. Эстер Мордохайдың тәрбиясында болған ўақтында оған қалай бойсынатуғын болса, хәзир де солай бойсынатуғын еди.

²¹ Сол күнлери Мордохай сарайда өз хызметин атқарып отырғанда, дәрўаза сақшылары болған Бигтан хәм Тереш деген еки ақта патша Ахашёрошқа ашыўланып, оны өлтириўди режелестирди. ²² Мордохай бул исти билгенде, патшаның хаялы Эстерге хабарлады. Эстер оны Мордохайдың атынан патшаға жеткизди. ²³ Бул ўақья тексерилип, дурыс деп табылды хәм еки сақшы да дарға асылды. Кейин бул ўақья жылнама китабына патшаның көз алдында жазып қойылды.

3

Үшинши бап Хаманның яхудийлерди жоқ қылыўды ойлаўы

¹ Бул ўақьядан кейин патша Ахашёрош Агаг^f әўладынан болған Хаммедата улы Хаманды жоқары лаўазымға тайынлап, оның мәртебесин көтерди. Оны барлық ўәзирлерден де жоқары бийликке ийе қылды.

² Патшаның буйрығы бойынша, патша сарайындағы хызметшилердің хәммеси Хаманға тәжим етип, жерге дейин ийилетуғын еди. Бирақ Мордохай оған тәжим етпеди де, жерге дейин ийилмеди де. ³ Патша сарайындағы хызметшилер Мордохайдан: «Сен не ушын патшаның буйрығына бойсынбай атырсаң?» – деп сорады. ⁴ Олар бул сөзди хәр күни қайталаса да, Мордохай оларды тыңламады. Сонлықтан олар буны Хаманға жеткизди. Себеби Мордохай оларға өзиниң яхудий екенин айтқан еди хәм олар Мордохайдың усылай ислеўди даўам ететуғынын ямаса етпейтуғынын көргиси келди.

---

^f Агаг – амалеклердің патшасы болып, амалеклер әзелден-ақ еврейлердің душпаны еди.

⁵ Ҷаман Мордохайдың өзине тәжим етип, жерге дейин ийилмегенин көргенде, ашыўдан түтеп кететуғын еди. ⁶ Ҷаман Мордохайдың тек бир өзин өлтириўди ғана ойлап қоймай, Мордохайдың қайсы халықтан екенин билгенликтен, Ахашўероштың пүткил патшалығындағы барлық яҳудийлерди, яғный Мордохайдың пүткил халқын қырып таслаўға қарар етти.

⁷ Ахашўероштың патшалығының он екінши жылының биринши айында, Нисан айында^g бул исти әмелге асыратуғын күн хәм айды белгилеў ушын Ҷаманның алдында пур^h, яғный шек тасланды. Шек он екінши айға, Адар айынаⁱ түсти.

⁸ Соңынан Ҷаман патша Ахашўерошқа былай деди:

– Патшалығыңыздағы барлық ўәлаятлардағы халықлар арасына жайылып, тарап кеткен бир халық бар. Олардың нызамлары басқа барлық халықлардың нызамларынан өзгеше болып, олар патшамыздың нызамларына бойсынбайды. Оларды өз билдигинше қалдырыў патшамыздың мәртебесине зыян тийгизеди.

⁹ Егер патшамыз мақул көрсе, оларды қырып таслаў ушын пәрман шығарсын. Мен бул исти орынлағанларға төлеў ушын патша қазнасына он мың талант гүмис^j беремен.

¹⁰ Сонда патша қолындағы мөр жүзигин шешип, пәрманды тастыйықлаў ушын, яҳудийлердин душпаны, Агаг әўладынан болған Ҷаммедата улы Ҷаманға берди. ¹¹ Патша оған:

– Гүмис өзинде қалсын. Сол халыққа қәлегениңди исле, – деди.

¹² Биринши айдың он үшінши күни патшаның хаткерлери шақырылды. Ҷаманның хәмме буйрықлары патшаның найыпларына^k, барлық ўәлаятлардың хәкимлерине, барлық халықлардың беклерине, хәр бир ўәлаятқа өз жазыўында хәм хәр бир халыққа өз тилинде патша Ахашўероштың атынан жазылып, оның мөр жүзиги менен тастыйықланды.

¹³ «Яҳудийлердин хәммеси: жасы хәм ғаррысы, хаял хәм бала-шағасы он екінши айдың, Адар айының он үшінши күни, бир күнде өлтирилип, жоқ қылынсын, қырып тасланып, мал-мүлки талан-тараж қылынсын», – деген патшаның хаты патшалықтың пүткил ўәлаятларына шабарманлар арқалы

---

^gНисан айы – шама менен марттың ортасынан апрельдин ортасына шекемги ўақыт.

^hПур – бабилонша сөз болып, шек деген мәнисти билдиреди.

ⁱАдар айы – шама менен февральдың ортасынан марттың ортасына шекемги ўақыт.

^jОн мың талант гүмис – шама менен 340 тонна.

^kНайыплар – Персия империясында жоқары лаўазымды ийелеген басшылар. Олар бириккен бир неше ўәлаятларды басқаратуғын еди.

жиберилди. ¹⁴ Бул пәрманның көширмеси хәр бир ўәлаятта нызам сыпатында жәрияланып, барлық халықларға билдирилиўи тийис болды. Себеби хәмме белгиленген сол күнге таяр болып турыўы керек еди.

¹⁵ Шабарманлар патшаның буйрығы менен асығыс жолға шықты. Пәрман Суза қаласында да жәрияланды. Қала халқы албырасып атырған ўақытта патша менен Ҳаман отырып алып, шарап ишти.

4

Төртинши бап Мордохайдың Эстерден жәрдем сораўы

¹ Мордохай болған ислердиң хәммесинен хабар тапқанда кийимлерин жыртып, аза кийимин кийди хәм басына күл шашып¹, дад салып бақырып жылаўы менен қала ортасына келди. ² Ол барып, сарай дәрўазасының алдында турды, өйткени аза кийиминдеги хеш бир адамды сарайға киргизбейтуғын еди. ³ Сондай-ақ патшаның буйрығы хәм пәрманы жетип барған хәр бир ўәлаятта яхудийлер уллы қайғыға батып, ораза тутты хәм дад салып жыласты. Көпшилиги аза кийимин кийип, күлдиң үстинде жатты.

⁴ Ханбийке Эстердиң қәнизеклери хәм ақталары келип, Мордохай туўралы хабар бергенде, Эстер қатты тынышсызланды. Үстиндеги аза кийимлерин шешип, мыналарды кийип алсын деп, ол Мордохайға кийимлер жиберди. Бирақ Мордохай оларды қабыл етпеди.

⁵ Эстер өзине патша тәрәпинен хызметши етип тайынланған Ҳатах деген ақтасын шақыртып алып, оған Мордохайға не болғанын билип келиўди буйырды. ⁶ Ҳатах патша сарайының дәрўазасы алдындағы ашық майданға, Мордохайдың жанына кетти. ⁷ Мордохай оған басына түскен хәмме нәрсени хәм Ҳаманның яхудийлерди қырып таслаў ушын патша қазнасына қанша гүмис бериўди ўәде еткенин де айтып берди. ⁸ Кейин Мордохай яхудийлерди қырып таслаў ҳаққында Сузада жәрияланған пәрманның бир көширмесин Ҳатахқа берип: «Эстерге мынаны көрсетип, оған хәммесин түсиндир. Эстер патшаға барсын хәм оннан өз халқына рехим етиўди жалбарынып сорасын», – деп тапсырды.

⁹ Ҳатах қайтып келип, Мордохайдың айтқанларын Эстерге жеткизди.

¹⁰ Эстер Ҳатахты Мордохайға және жиберип, мына сөзлерди жеткизиўди буйырды: ¹¹ «Сарайдың ишки хәўлисине, патшаның алдына шақырылмастан кирген хәр бир адамды, оның еркек ямаса хаял болыўына қарамастан, тек бир жаза, яғный өлим жазасы күтеди. Бул ҳаққында патшаның хәмме

---

¹Басына күл шашып – бул өз муңын ямаса қайғысын билдириў ушын исленетуғын ис-хәрекет.

хызметшилери де, оның қол астындағы ұялаятлардың халықтары да биледи. Тек патша кимге өзінің алтын хасасын созса, сол адам ғана тири қалады. Мен де патшаның алдына отыз күннен бери шақырылған жоқпан».

¹² Ғатах Эстердің бул сөзлерин Мордохайға жеткизгенде, ¹³ Мордохай Эстерге мына жууапты қайтарды: «Сарайда жасағаным ушын пүткил яхудийлер ишинде жалғыз өзим аман қаламан, деп ойлама. ¹⁴ Егер сен хэзир үндемей қалсаң, яхудийлерге жәрдем хэм қутқарылыу басқа жақтан келеди. Ал сен хэм сениң әкеңнің үй-иши набыт боласызлар. Ким биледи, бәлким, усындай күнлер ушын сен ханбийке болыу мәртебесине ерискен шығарсаң».

¹⁵ Эстер де Мордохайға мына жууапты қайтарды: ¹⁶ «Барып, Сузадағы барлық яхудийлерди жыйнап, мен ушын ораза тутыңлар. Үш күн хэм үш түн хеш нәрсе ишип-жемеңдер. Мен де өз қәнизеклерим менен сизлер сыяқлы ораза тутаман, соңынан бул нызамға қарсы болса да, патшаның алдына бараман. Егер мен өлиуге тийисли болсам, өлемен».

¹⁷ Солай етип, Мордохай сол жерден кетип, Эстердің өзине буйырғанларының хәммесин орынлады.

5

Бесинши бап Эстердің патшаға өз тилегин билдириуи

¹ Үшинши күни Эстер патшалық кийимлерин кийип, сарайдың ишки хәулисине, патшаның тахты турған бөлмениң алдына келип турды. Сол уақытта патша хәулиниң кирер аўзына тууры қарап турған өз тахтында отырған еди. ² Патша хәулиде турған ханбийке Эстерди көргенде, оған мийрими түсти хэм қолындағы алтын хасаны Эстерге қарай созды. Эстер патшаға жақынлап келип, алтын хасаның ушына қолын тийгизди.

³ Патша оған:

– Ханбийке Эстер, не қәлейсең? Қандай тилегиң бар? Хәтте, патшалықтың ярымын сораһаң да, бериледи, – деди.

⁴ Эстер оған:

– Егер патшамыз макул көрсе, бүгин мениң ол ушын таярлаған зыяпатыма Хаман менен бирге келсин, – деди.

⁵ Патша:

– Эстердің өтинишин орынлау ушын тез барып, Хаманды тауып келиңдер, – деп буйырды.

Солай етип, патша хэм Хаман Эстер таярлаған зыяпатқа келди. ⁶ Патша шарап ишип отырып Эстерге және:

– Айт, қандай тилегиң бар? Тилегиң орынланады. Қандай өтинишиң бар? Патшалықтың ярымын сораһаң да бериледи, – деди.

⁷ Эстер жууап берип:

– Мениң тилегим хәм өтинишим мынадай: ⁸ егер патшамыздың маған кеули толған болса, патшамыз мениң тилегимди орынлап, өтинишимди қанаатландырыўды мақул көрсе, ертең мениң олар ушын таярлайтуғын зыяпатыма Ҳаман менен бирге келсин. Сонда патшамыздың сораўына жууап бермен, – деди.

Ҳаманның Мордохайға ашыўланыўы

⁹ Сол күни Ҳаман зыяпаттан кеули көтерилип, шад болып қайтты. Бирақ ол патша сарайында Мордохайды көргенде, Мордохай орнынан да турмады, оған хұрмет те көрсетпеди. Сонда Ҳаман ашыўдан түтеп кетти. ¹⁰ Деген менен, ол өзін тутып, үйине кетти.

Ол үйине келип, досларын хәм хаялы Зерешти шақыртты. ¹¹ Оларға өзиниң шексиз байлығы, улларының көплиги, патшаның өзін қаншелли хұрмет ететуғынлығы хәм барлық ўэзирлер менен хызметшилерден үстин қойғаны ҳаққында айтып берди. ¹² Кейин Ҳаман сөзин даўам етип: «Ханбийке Эстер зыяпат таярлап, патша менен тек мени ғана мирәт етти. Ертең де мен патша менен бирге шақырылғанман. ¹³ Бирақ сарайда яхудий Мордохайды көргенимде, булардың хәммеси мен ушын шыбын шелли көринбейди», – деди.

¹⁴ Сонда хаялы Зереш хәм барлық дослары Ҳаманға былай деди: «Бийиклиги елиў шығанақ^m болған дар қурдыр. Азанда патшадан Мордохайды сол дарға асыўды соран. Соңынан шад болып, патша менен зыяпатқа бар».

Бул кеңес Ҳаманға унады хәм ол дар қурдырып қойды.

6

Алтыншы бап Мордохайға хұрмет көрсетилиўи

¹ Сол түни патша Ахашўероштың уйқысы қашты. Ол жылнама китабын әкелиўди буйырды хәм китап патшаға оқып берилди. ² Оннан дәрўаза сақшылары болған Бигтан хәм Тереш деген еки ақтаның патша Ахашўерошты өлтириўди режелестиргени, буны Мордохайдың билип қалғаны хәм хабарлағаны туўралы жазылған сөзлер табылды.

³ Патша:

– Бул иси ушын Мордохайға қандай хұрмет-иззет көрсетилди? – деп

---

^mШығанақ – бармақтың ушынан қолдың шығанағына шекемги аралық, шама менен 45-50 см.

сорады.

Патшаның арнаулы хызметшилери:

– Оған хеш нәрсе де исленбеди, – деп жууап берди.

⁴ Сонда патша:

– Хәүлиде ким бар? – деп сорады. Таярлатып қойған дарына Мордохайды астырыўды патшадан сораў ушын, Ҷаман тап сол ўақытта сарайдың сыртқы хәўлисине келген еди.

⁵ Хызметшилери патшаға:

– Хәўлиде Ҷаман күтип турыпты, – деп жууап берди.

– Ишке кирсин, – деди патша.

⁶ Ҷаман ишке киргенде, патша оннан:

– Патша хұрмет көрсеткиси келген адамына не ислеўи керек? – деп сорады.

Ҷаман ишинен: «Патша меннен басқа кимге хұрмет көрсетиўди қәлер еди», – деп ойлап, ⁷ патшаға былай деди:

– Патша хұрмет көрсеткиси келген адамға ⁸ патша кийген патшалық кийим менен патша минген ат әкелинсин хәм аттың басына патшалық таж кийдирилсин. ⁹ Кийим де, ат та патшаның ең абырайлы ўәзирлериниң бирине берилсин. Ол адам патша хұрмет көрсеткиси келген адамға сол кийимлерди кийгизип, сол атқа миндирип, оны қала майданы бойлап айландырсын. Оның алдында жүрип: «Мине, патша кимге хұрмет көрсеткиси келсе, оған усылай ислеїди», – деп жар салсын, – деди.

¹⁰ Сонда патша Ҷаманға:

– Тез бар да, кийимлер менен атты алып кел хәм сарай хызметшиси яхудий Мордохайға өзиңниң айтқанларыңды исле. Айтқанларыңның биреўи де қалып қоймасын, – деди.

¹¹ Солай етип, Ҷаман кийимлерди хәм атты алып келди. Кейин Мордохайды кийиндирип, оны атқа миндирди де, қала майданы бойлап алып жүрди хәм оның алдында: «Мине, патша кимге хұрмет көрсеткиси келсе, оған усылай ислеїди», – деп жар салды.

¹² Соңынан Мордохай сарайға қайтып келди. Ҷаман болса, шерменделиктен жүзин жаўып, асығыс үйине қайтты. ¹³ Ҷаман хаялы Зерешке хәм хәмме досларына жүз берген барлық ўақыялар туўралы айтып берди. Сонда хаялы Зереш хәм кеңесшилери оған: «Сениң мәртебең Мордохай алдында төмен түсе баслаған екен, егер ол яхудий болса, онда сен оны жеңе алмайсаң, керисинше, оның алдында жығылатуғының гүмансыз», – деди.

¹⁴ Олар еле сөйлесип отырғанда, патшаның ақталары келип, Ҷаманды Эстер таярлаған зыяпатқа асығыс алып кетти.

Жетинши бап Ҳаманның өлимге ҳүким етилиўи

¹ Солай етип, патша Ҳаман менен бирге ханбийке Эстердиң зыяпатына келди. ² Екинши зыяпат күни де олар шарап ишип отырғанда, патша Эстерге және:

– Эстер, қандай тилегиң бар? Тилегиң орынланады. Қандай өтинишиң бар? Патшалықтың ярымын сорасаң да бериледи, – деди.

³ Сонда ханбийке Эстер жуўап берип былай деди:

– О, патшам! Егер маған кеўлиңиз толған болса хәм дурыс деп тапсаңыз, мениң жанымды сақлап қалыўыңызды тилеймен хәм мениң халқыма да өмир бағышлаўыңызды өтинемен. ⁴ Себеби мен хәм мениң халқым өлтирилип жоқ етилиў хәм қырып тасланыў ушын сатылғанбыз. Егер бизлер кул хәм шоры етип сатылғанмызда, мен үндемеген болар едим. Өйткени бул ис себепли патшамыздың тынышын алыў макул болмас еди, – деди.

⁵ Сонда патша Ахашўерош ханбийке Эстерден:

– Бундай исти ислеўге кимнің батылы барды, сол адам қай жерде? – деп сорады.

⁶ Эстер:

– Душпанамыз хәм жаўымыз – бул жаўыз Ҳаман, – деди.

Сонда патшаның хәм оның хаялының алдында Ҳаманның хүрейи ушып, қорқып кетти. ⁷ Патша ғезепленип, орнынан турды да, сарай бағына қарай кетти. Ал Ҳаман ханбийке Эстерден өз жанын қутқарыўын өтинип сораў ушын иште қалды. Өйткени ол патшаның өзін қатаң жазалаўды қарар еткенин түсинген еди.

⁸ Патша сарай бағынан зыяпат болып атырған жерге қайтқанда, Эстер жамбаслап отырған орынлықта Ҳаманның ет-бетинен жығылып атырғанын көрди де: «Бул адам сарайда, хәттеки, мениң көз алдымда хаялыма зорлық қылмақшы ма?» – деп бақырды. Патша усы сөзлерди айтып болар болмастан, олар Ҳаманның бетин жапты.^н

⁹ Соңынан патшаға хызмет ететуғын ақталардың бири Харбона былай деди:

– Ҳаманның үйиниң алдында бийиклиги елиў шығанақ келетуғын дар турыпты. Бул дар патшамызды ескертти, оның өмирин сақлап қалған Мордохайды асыў ушын қурылған, – деди.

Сонда патша:

– Сол дарға оның өзін асыңлар, – деп буйрық берди. ¹⁰ Солай етип, Ҳаманның Мордохайды асыў ушын қурдырған дарына оның өзін асты. Соннан кейин ғана патшаның ашыўы басылды.

---

^нҲаманның бетин жапты – бул хәрекет адамның өлимге ҳүким етилгенин билдириўи мүмкин.

8

Сегизинши бап Патшаның яхудийлерди қорғауы

¹ Сол күни патша Ахашёрош яхудийлердің душпаны болған Ғаманның мал-мүлкін ханбийке Эстерге берди. Мордохай патшаның алдына кирди, себеби Эстер Мордохайдың өзине ким болатуғынын айтқан еди. ² Сонда патша Ғаманнан қайтарып алған мөр жүзигин бармағынан шешип алып, Мордохайға берди. Эстер де Мордохайды Ғаманның мал-мүлки үстинен басқарыушы етип тайынлады.

³ Эстер және патша менен сөйлести. Ол жылап, патшаның аяғына жығылды хәм Агаг әуладынан болған Ғаманның яхудийлерге қарсы режелестирген жауыз нийетин бийкар етиуди сорап жалынды. ⁴ Патша алтын хасасын Эстерге қарап созғанда, ол орнынан түргелип, патшаның алдында турды.

⁵ Ол патшаға:

– Егер патшамыздың маған кеули толған болса хәм макул көрсе, егер патшамыз тилегимди тууры деп билсе хәм мен оған унасам, Агаг әуладынан болған Ғаммедата улы Ғаманның патшалықтың барлық үәлаятларындағы яхудийлерди қырып таслауды буйырып, қара нийет пенен жаздырған хатларын бийкарлап, хатлар жазылсын. ⁶ Себеби мен халқымның басына апатшылық түсиуине қалай қарап тура аламан? Тууған-тууысқанларымның қырып таслануына қалай қарап тура аламан? – деди.

⁷ Патша Ахашёрош хаялы Эстерге хәм яхудий Мордохайға былай деди:

– Минекей, Ғаманның мал-мүлкін Эстерге бердим. Ал Ғаманды яхудийлерди қырып таслауды режелестиргени ушын дарға астырдым. ⁸ Бирақ патшаның атынан жазылып, оның жүзиги менен мөрленген хатты хеш ким өзгерте алмайды. Сонлықтан енди өзлериңиз яхудийлер ушын нени макул көрсеңиз, патшаның атынан соны жазып, патшаның жүзиги менен мөрлеңдер.

⁹ Сонда үшінши ай болған Сиуан айының^о жигирма үшінши күнинде патшаның хаткерлери шақырылды. Мордохайдың буйырған хәр бир нәрсеси Ғиндистаннан баслап Эфиопияға шекемги бир жүз жигирма жети үәлаятта жасайтуғын яхудийлерге, найыпларға, хәкимлерге хәм үәлаят басшыларына: хәр бир үәлаятқа өз жазыуында хәм хәр бир халыққа өз тилинде, яхудийлерге де өз жазыуы менен өз тилинде жазылды. ¹⁰ Мордохай патша Ахашёроштың атынан жаздырған хатларын патшаның жүзиги менен мөрледи хәм патшаның

---

^оСиуан айы – шама менен майдың ортасынан июньның ортасына шекемги уақыт.

хызметинде қолланыў ушын бағылып атырған шапқыр атларға шабарманларды мингизди де, оларға хатларды берип, жолға атландырды.

¹¹ Патшаның пәрманында барлық қалалардағы яхудийлерге бир жерге жыйналып, өзлерин қорғаўға ҳуқық берилген еди. Және де, өзлерине ҳүжим қылатуғын барлық душпан халықлардың ямаса ўәлаяттың кураллы күшлерин, балаларын ҳәм ҳаялларын өлтирип жоқ қылыўға, қырып таслаўға, мал-мүлкин талан-тараж қылыўға рухсат берилген еди. ¹² Бул ис патша Ахашўероштың ҳәмме ўәлаятларында белгиленген күни, он еккинши айдың, яғный Адар айының он үшінши күни ислениўи керек еди. ¹³ Усы пәрманның көширмеси ҳәмме ўәлаятларға нызам ретинде жәрияланып, барлық халықларға билдирилди. Солай етип, яхудийлер сол күни душпанларынан өш алыў ушын таяр турыўы тийис еди.

¹⁴ Шабарманлар патшаның шапқыр атларына минип, оның буйрығы менен асығыс жолға атланды. Бул пәрман Суза қаласында да жәрияланды.

¹⁵ Мордохай үстине көк ҳәм ақ реңдеги патшалық кийимлерди, басына үлкен алтын таж кийип, сыртынан шым қызыл ҳасыл зығыр шапан жамылып, патшаның алдынан шықты. Суза қаласы қуўаныш ҳәм шадлыққа бөленди.

¹⁶ Яхудийлер ушын жақты, қуўанышлы, шадлы ҳәм ҳүрметке толы күнлер келген еди. ¹⁷ Патшаның буйрығы ҳәм пәрманы жетип барған ҳәр бир ўәлаят ҳәм қалада яхудийлер қуўанышқа толып, шадланды. Олар зыяпатлар уйымластырды ҳәм байрамлады. Патшалықтағы халықлардан көплеген адамлар яхудий болды. Себеби оларды яхудийлерден қорқыў туйғысы бийлеп алған еди.

9

Тоғызыншы бап Яхудийлердин жеңиси

¹ Патшаның буйрығы ҳәм пәрманы орынланатуғын он еккинши ай болған Адар айының^р он үшінши күни де келди. Яхудийлердин душпанлары бул күни яхудийлер үстинен ҳүкимдарлықты орнатыўды үмит пенен күткен еди. Бирақ керисинше болып шықты. Яхудийлер өзлерин жек көргенлерден үстем келди. ² Олар өзлерине жәбир етпекши болғанларға қарсы ҳүжим жасаў ушын, патша Ахашўероштың қолы астындағы барлық ўәлаятлардағы өзлери жасайтуғын қалаларда бир жерге жыйналды. Ҳеш ким яхудийлерге қарсы шыға алмады, себеби барлық халықларды олардан қорқыў туйғысы бийлеп алған еди. ³ Ўәлаят басшылары, найышлар^қ, ҳәкимлер ҳәм патша ислерин

---

^р Адар айы – 3:7 қараң.

^қ Найышлар – 3:12 қараң.

жүргизиўшилер Мордохайдан қорққанлықтан, яхудийлерди қоллап-қуўатлады. ⁴ Өйткени Мордохай сарайда уллы адам болды. Оның даңқы барлық ўәлаятларға тарады хәм күши күннен-күнге артып барды.

⁵ Яхудийлер душпанларының хәммесин қылыштан өткерди, өлтирди хәм жоқ қылды. Олар өзлерин жек көргенлерге қәлеген нәрсесин иследи.

⁶ Яхудийлер Суза қаласында бес жүз адамды өлтирип, жоқ қылды. ⁷ Және де, олар Паршандата, Далфон, Аспата, ⁸ Пората, Адаля, Аридата, ⁹ Пармашта, Арисай, Аридай хәм Ыайзатаны өлтирди. ¹⁰ Бул өлтирилгенлер яхудийлердиң душпаны Хаммедата улы Хаманның он улы еди. Бирақ яхудийлер олардың мал-мүлкине қол тийгизбеди.

¹¹ Сол күни-ақ Суза қаласында өлтирилгенлердиң саны патшаға билдирилди.

¹² Патша ханбийке Эстерге:

– Яхудийлер Суза қаласында бес жүз адамды хәм Хаманның он улын өлтирип, жоқ қылыпты. Ким биледи, басқа ўәлаятларда олар не иследи екен? Не тилейсең? Ол қанаатландырылады. Және не сорайсаң? Ол орынланады, – деди.

¹³ Сонда Эстер:

– Егер патшамыз мақул көрсе, Сузадағы яхудийлер бүгинги пәрманыңызды ертең де орынласын. Ал Хаманның он улының денелери дарға асылсын, – деди.

¹⁴ Патша бул өтиништи орынлаўды буйырды хәм пәрман Сузада жәрияланып, Хаманның он улының денеси дарға асылды. ¹⁵ Сузадағы яхудийлер Адар айының он төртинши күни де бир жерге жыйналып, қалада үш жүз адамды өлтирди. Бирақ олардың мал-мүлкине қол тийгизбеди.

¹⁶ Патшалықтың ўәлаятларында жасайтуғын басқа яхудийлер де жан сақлаў хәм душпанларынан қорғаныў ушын бир жерге жыйналды. Олар өзлерин жек көргенлерден жетпис бес мың адамды өлтирди, бирақ олардың мал-мүлкине қол тийгизбеди. ¹⁷ Бул ўақыя Адар айының он үшінши күни жүз берген еди. Ал айдың он төртинши күни олар тынышланып, бул күнди зыяпат хәм қуўаныш күни деп белгиледи.

¹⁸ Сузадағы яхудийлер болса, сол айдың он үшінши хәм он төртинши күнлери бир жерге жыйналды, ал он бесинши күни тынышланды. Сол күнди зыяпат хәм қуўаныш күни деп белгиледи. ¹⁹ Сонлықтан аўыл-аймақларда жасайтуғын яхудийлер Адар айының он төртинши күнин зыяпат хәм қуўаныш күни ретинде белгилейди хәм бир-бирине тағамлар береді.

Пурим байрамы

²⁰ Мордохай бул ўақыяларды жазып қойды. Соңынан ол патша Ахашўероштың қолы астындағы узақ хәм жақын жердеги ўәлаятларда

жасайтуғын яхудийлерге хатлар жиберди. ²¹ Хатта хәр жылы Адар айының он төртінши хәм он бесінши күнлерин байрамлаў буйырылған еди. ²² Себеби бул күнлер яхудийлердиң өз душпанларынан кутылған күнлери болып, қайғысы қуўанышқа, азасы байрамға айланған айы еди. Мордохай сол күнлерди зыяпат хәм қуўаныш күнлери деп белгилеп, бир-бирине тағамлар үлестириўди хәм кәмбағалларға садақалар бериўди буйырды.

²³ Солай етип, яхудийлер Мордохайдың буйрығын қабыл етти хәм хәр жылы сол күнлерди байрамлаўды әдетке айландырды.

²⁴ Пүткил яхудийлердиң душпаны Агаг[†] әўладынан болған Хаммедата улы Хаман яхудийлерди қырып таслаўды нийет етип, оларды езип жоқ қылыў ушын пур[§], яғный шек таслаған еди. ²⁵ Бирақ бул хабар патшаға жеткенде, патша хаты арқалы: «Хаманның яхудийлерге қарсы ойлаған жаўыз нийети өзиниң басына жетсин. Хаман хәм оның уллары дарға асылсын», – деп буйрық берген еди. ²⁶ Пур сөзи себепли, бул күнлерге Пурим[†] деп ат берилген еди.

Солай етип, яхудийлер Мордохайдың бул хатында жазылғанларды, көрген-билгенлерин хәм басларынан кеширгенлерин еслеринде сақлаў ушын, ²⁷ яхудийлер, олардың әўладлары хәм оларға қосылғанлардың хәммеси хатта жазылғанындай, белгиленген ўақытта бул еки күнди хәр жылы сөзсиз байрамлаўға қарар етти. ²⁸ Солай етип, бул күнлер хәр бир ўәлаятта, хәр бир қалада хәм хәр бир тийреде әўладтан-әўладқа еске алынады хәм байрамланады. Усы Пурим күнлерин яхудийлер тәрәпинен байрамлаў хеш қашан тоқтатылмайды хәм бул күнлер әўладлар бойы есте сақланады.

²⁹ Абихайыл қызы ханбийке Эстер хәм яхудий Мордохай Пуримге байланыслы бул екінши хатты пүткил бийлик пенен жазып тастыйықлады.

³⁰ Мордохай Ахашўероштың қол астындағы бир жүз жигирма жети ўәлаятта жасайтуғын хәмме яхудийлерге тынышлық хәм аманлық тилеклерине толы хатларды жиберди. ³¹ Хатта яхудий Мордохай ханбийке Эстер менен бирликте алдын ала қарар еткеніндей, яхудийлерге усы Пурим күнлерин белгиленген ўақытта нышанлаўды қатаң сақлаўды буйырды. Бурын яхудийлердиң өзлери хәм урпақлары ораза тутыў хәм азалаў бойынша белгиленген қағыйдаларға бойсынғаны сыяқлы, бул байрамға да бойсыныўы белгиленген еди. ³² Солай етип, Эстердиң буйрығы бойынша Пуримге тийисли усы қағыйдалар тастыйықланып, китапқа жазып қойылды.

[†] Агаг – 3:1 қараң.

[§] Пур – 3:7 қараң.

[†] Пурим – бул байрам хәр жылы Адар айының 14 хәм 15-сәнелеринде нышанланады. Бул күнлер шама менен март айының басына туўры келеди.

Оныншы бап Ахашёрош пенен Мордохайдың уллылығы

¹ Патша Ахашёрош өз патшалығындағы шетки атаўларға дейин пүткил халықтан салық жыйнайтуғын еди. ² Оның барлық күшли хәм құдиретли ислери, ол мәртебели қылған Мордохайдың уллылығы ҳаққында Персия хәм Мидия патшаларының жылнама китабында жазылған.

³ Яхүдий Мордохай бийлиги бойынша патша Ахашёроштан кейинги екинши адам болды. Ол яхүдийлер арасында хұрметке еристи хәм көп урпақласлары оны жақсы көрди. Себеби ол өз халқының ийгилигин ойлады хәм пүткил урпақласларының тынышлығы ушын гүрести.